

3 pav. Varėnės upės 10-osios senovės gyvenvietės radiniai.
 Fig. 3. Finds from Varėnės 10th ancient settlement.

Dubičių tipui būdingais bruožais (3:5 pav.). Daugumos šukių su augalinėmis priemaišomis išorinis paviršius angobuotas, vidinis – brūkšniuotas įvairiomis kryptimis.

2000 m. tyrinėjimų duomenys leidžia pakoreguoti paminklo datavimą. Aptikti keramikos su augalinėmis priemaišomis fragmentai būdingi ankstyvojo-viduriniojo neolito Nemuno kultūros etapui. Šiam laikotarpiui taip pat galima priskirti kai kuriuos titnaginius dirbinius – dalį trapecijų ir lancetų su mikrorėžtukinės technikos elementais, pagamintų iš siaurų taisyklingų skelčių. Antroji gyvenvietė toje pačioje vietoje įsikūrė jau žalvario amžiaus pradžioje.

THE ANCIENT SETTLEMENT VARĖNĖ RIVER 10

The archaeological investigations of the ancient settlement of Varėnė river have been executed according to the plan of the program "Relations Between a Human Being and the Nature From the Ancient Times Till Christ", supported by the State Fund of Science and Studies. The area of 58.5 m² has been investigated. There have been found the traces of the hearthes and pits, collected approximately 2000 flint finds, among them – trapezium, lancet and triangle shaped arrowheads, flat retouched knives, scrapers and burins. The found ceramics is of two kinds with organic and mineral admixtures in a clay. The complex of finds is characteristic to two the periods – early middle Neolithic and the beginning of the Bronze Age.

BENAIČIŲ KAPINYNAS

Algimantas MERKEVIČIUS

VU 2000 m. pradėjo archeologinius Benaičių kapinyno tyrinėjimus. Kapinynas yra Kretingos r., Darbėnų sen., Benaičių k.

Kapinyną atrado 2000 m. liepos mėn. neotoli Benaičių k., Lendimų k. gyvenantys Gedeminas ir Rolandas Jepšai. Pasak

G. Jepšo, kasant žvyrą, atsidengė tamsesnio žvyro „trikampis“, kurį dar giliau, 10–20 cm pakasus, pasirodė žmogaus kaulai. Po jais, netoli kaukolės, buvo rasti gintarėliai.

Apie tai, kad kasant žvyrą Benaičių k. buvo surasta žmonių kaulų ir archeologinių radinių, archeologui J. Kanarskui G. Japšas pranešė liepos 22 dieną.

Liepos 23 d. nedidelė archeologų grupė: J. Kanarskas, A. Merkevičius ir V. Šimėnas nuvyko pas minėtą G. Japšą, kuris perdavė surastus žmonių kaulus ir archeologinius radinius: trijų ar keturių gintarinių kabučių fragmentus ir akmeninio kirvio dalį, kuri buvo rasta kitoje žvyroduobės vietoje. Tą pačią dieną buvo apžiūreta ir jų radimo vieta netoli Šventosios upės, aukšto kranto nuolaidžiamame šlaite, netoli nuo įtekančio upelio.

Liepos 24 d. minėtas apardytas kapas buvo ištirtas. Tyrimus skubino tai, kad statūs žvyroduobės pakraščiai byrėjo naikindami šį kapą, be to, vietiniai gyventojai bet kada galėjo vėl imti kasti žvyrą ir sunaikinti likusią kapo dalį. Kapo aplinkoje ištirtas 4,5 m² dydžio plotas, pavadintas perkasa 1. Jau po velėna ir juodžemio sluoksniu, apie 0,5 m gylyje, atsidengė gelsvos spalvos žvyro sluoksnis, kuriame ėmė ryškėti kapo duobės kontūrai – rudos spalvos žvyro sluoksnis. Kapo duobės V dalis kartu su žmogaus kaulais jau buvo nukasta vietinių gyventojų. Buvo išlikusi tik kapo R dalis. Ji pailgo ovalo formos, ištęsto Š–P kryptimi, 2,05 m ilgio ir 1 m pločio R–V kryptimi plačiausioje centrinėje dalyje. Apie 0,9 m gylyje pradėjo atsidengti žmogaus kaulai, būvę apie 0,5x0,6 m dydžio plotelyje, kapo duobės Š dalyje. Išlikę kojų ir dubens kaulai, bei pavieniai labai sunykę kitų

mirusiojo kūno dalių kaulai buvo labai trapūs. Pagal išlikusius kojų kaulus galima rekonstruoti mirusiojo kūno padėtį laidojimo metu. Atrodo, kad mirusysis buvo palaidotas suriestoje padėtyje. Kapo duobės P dalyje, apie 0,9 m gylyje, tyrinėjimų metu rasta kaulinė yla.

Kadangi vietiniai gyventojai bet kada galėjo pradėti vėl kasti žvyrą ir taip naikinti šį objektą, be to, statūs žvyroduobės pakraščiai byrėjo ir iki kito sezono dalis archeologinių struktūrų galėjo suirti, buvo nutarta kuo greičiau tęsti tyrinėjimus žvyroduobės pakraščiuose.

Rugpjūčio 14–23 dienomis žvyroduobės pakraščiuose ištirtos dar 3 perkastos. Jų bendras plotas – 58 m². Iš viso Benaičių kapinyne ištirtas 62,5 m² plotas.

Perkasa 2 buvo į Š nuo žvyroduobės. Jos P siena sutapo su žvyroduobės Š pakraščiu. Perkasa R–V kryptimi buvo 10 m ilgio. Jos R kraštinė buvo 5 m ilgio, o V – 4 m ilgio. P perkastos kraštinė buvo nelygi, išgaubta, beveik 4 m pločio. Bendras perkastos plotas – apie 31 m². Perkastos PV dalyje, kv. I–H–11, po juodžemio sluoksniu, 0,34 m gylyje atsidengė apskritos, apie 0,6 m skersmens tamsiai rudo žvyro duobės kontūrai. Jos centre, 46x26 cm dydžio ir 13 cm gylio duobutėje, buvo supilti sudeginto mirusiojo kaulai su smulkiais pavieniais degėsiukais. Šis kapas buvo be įkapių. Be to, šioje perkasoje, kv. D–E–11–12, 0,3 m gylyje, apie 25 cm skersmens plotelyje buvo surastos dvi nedidelės smulkių nedegintų, atrodo, paukščių kaulų grupelės. Perkastos PV dalyje, po viršutiniu juodžemio sluoksniu, 0,28 m gylyje, atsidengė ugniavietės pakraštys. Didžioji šios ugniavietės dalis jau buvo nukasta kasant žvyrą. Išlikę tik jos Š ir V

pakraščiai. Ugniavietės liekanos – puslankio formos intensyvių degėsių su perdegusiais akmenimis juosta, 0,86 m ilgio R–V kryptimi ir 0,9 m ilgio Š–P kryptimi. Į ŠR nuo minėtos ugniavietės atsidendę tamsiai rudo žvyro duobės kontūrai. Ši duobė buvo apie 1 m ilgio ir apie 0,3 m pločio, pereinanti į pailgo ovalo formos degėsingą žvyro duobę, kurios kontūrai pradėjo ryškėti 0,36 m gilyje nuo žemės paviršiaus ir buvo 1,5 m ilgio (ŠR–PV kryptimi), ir 0,4–0,5 m pločio. Degėsingoje žemėje surasta pavienių perdegusių akmenų ir lipdytų keramikos šukių lygiu paviršiumi. Ugniavietėje buvo keletas degėsingų sluoksnių ir tarpsluoksnių. Bendras jos gylis – apie 1 m. Kv. I–10, 1,05 m gilyje, šalia minėtos ugniavietės rasta juodo kirvio dalis gludintu paviršiumi, kuri kaip vėliau paaiškėjo, buvo dalis kirvio, surasto G. Japšo.

Perkasa 3 buvo į R nuo žvyroduobės. Iširtas 11 m² dydžio šios perkastos plotas. Perkastos V dalyje, apie 0,4 m gilyje, išryškėjo tamsios žemės su degėsių sluoksnis. Jo skersmuo buvo apie 0,6 m. Maždaug 0,45 m gilyje, minėtame tamsios žemės sluoksnyje atsidendę apie 0,5 m skersmens akmenų grindinėlis. Dalis šio grindinio akmenų – apskaldyti. Akmenų grindinyje ir po juo buvo nemažai įvairaus dydžio gyvulių kaulų. Nuėmus akmenų grindinėlį, apie 0,5–0,6 m gilyje atsidendę keletas gyvulių kaulų, iš kurių 2 buvo gana stambūs, orientuoti beveik R–V kryptimi. Jų aplinkoje ir 2–3 cm po jais dar buvo tas pats tamsus su degėsių žemės sluoksnis, po kuriuo jau aptiktas tamsiai geltono žvyro sluoksnis. Apie 0,2 m į PR nuo aprašytos duobės aptikti kitos apvalios, apie 1,3 m skersmens tamsesnės žemės

duobės kontūrai. Čia taip pat rasta pavienių lipdytos lygiu paviršiumi keramikos fragmentų, gyvulių kaulų ir degėsių. Šioje beveik iki 1,5 m gylio nuo žemės paviršiaus duobėje buvo randama tamsesnės žemės su pavieniais degėsių. Šalia, į V nuo duobės, buvo surasta žalvarinė įvija. Jos ilgis – 32 mm, skersmuo – 16 mm.

Perkasa 4 buvo į P nuo 1-osios. Iširtas apie 16 m² dydžio šios perkastos plotas. Archeologinių radinių joje nerasta.

Griautinis kapas skiriamas Pamarių kultūrai ir datuojamas neolito pabaiga – žalvario amžiaus pradžia. Degintinis kapas datuojamas vėlyvuuju žalvario amžiumi. Minėtų ugniaviečių ir ūkinių duobių chronologija nėra aiški. Jos, matyt, susiję su minėtais kapais. C¹⁴ datos patikslins aprašyto objekto chronologiją.

EXCAVATIONS AT THE BENAIČIAI BURRIAL GROUND

In 2000 the VU started excavations of the Benaičiai burrial ground (Kretinga district). The excavations were induced by findings of local people, who uncovered a human skeleton and some archaeological artefacts while digging a gravel.

Four trenches totalling to the area of 62.5 m² were excavated. 1 inhumated partly destroyed burrial was found in a crouched position. A bone awl and 3–4 amber pendants were found.

1 cremation burial was found in small pit without any grave goods. One fire-place with ceramics and burnt stones were found as well as 2 pits with ceramics and animal bones.

It is now difficult to determine the precise chronology. The approximate date is the Bronze Age.